

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КУЗЬМЕНКО ЮЛІЯ АНАТОЛІВНА

УДК 378.046-021.68:336

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ
З УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ
ДО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Запоріжжя – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Класичному приватному університеті, м. Запоріжжя.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
СУЩЕНКО Андрій Віталійович,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя,
завідувач кафедри освіти
та управління навчальним закладом.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
ЛЕБІДЬ Ольга Валеріївна,
ЗВО «Університет імені Альфреда Нобеля»,
професор кафедри педагогіки та психології;

кандидат педагогічних наук, доцент
ПШЕНИЧНА Олена Станіславівна,
Запорізький національний університет,
доцент кафедри комп'ютерних наук.

Захист відбудеться «14» квітня 2020 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.04 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «13» березня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. І. Облес

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Разом з поступовою інтеграцією України в європейський економічний, політичний та соціальний простір сфера освіти й виробничого навчання вступила у фазу складних реформ. Їх зміст вписується в загальну картину переходу соціалістичної суспільно-економічної формації в капіталістичну, в якій звична для сприйняття керована та планова економіка держави зазнає модифікацій та перетворень. Із цих причин у сфері освіти зростає попит на кваліфікованих менеджерів навчальних закладів, здатних вести свої колективи до успіху, одним з індикаторів якого є стабільна фінансова та економічна діяльність.

Аналіз шляхів формування осіб з такою здатністю надає змогу впевнитися в тому, що найбільш надійним способом є класична професійна освіта майбутніх магістрів за спеціальністю 073 Менеджмент, що в більшості випадків традиційно реалізується через освітню програму «Управління навчальним закладом». Її зміст та нормативно-правові імперативи пройшли тривалу еволюцію, початок якої закладено ще в 2000 р., разом з введенням МОН України галузевих стандартів вищої освіти для спеціальності специфічних категорій магістрів 8.000009 «Управління навчальним закладом». Реалізація цього стандарту так і не привела до появи нового покоління керівників закладів освіти, що достатньою мірою є носіями підприємницької культури, яка визначає можливість особи ефективно господарювати, покращувати матеріально-технічні, естетичні, енерговитратні, безпекові, брендові та інші характеристики установи.

На подолання зазначених недоліків спрямовані нові законодавчі ініціативи та концепції, що включають фінансово-економічні питання в площину своєї відповідальності, зокрема Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. (2013), Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. (2016), прийнятий Верховною Радою, але до цього часу ще не підписаний Президентом Закон України «Про загальну середню освіту» (2020), Державний стандарт початкової загальної освіти (2011), Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2011), Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 р. (2012), Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах (2016) тощо.

Закладені в цих документах ідеї, зокрема, щодо зростання академічної свободи закладів освіти, вільного вибору установ та організацій, де педагоги мають змогу підвищувати кваліфікацію, стимулювання розвитку неформальної та інформальної освіти тощо, ставлять професійну освіту майбутніх магістрів з управління навчальним закладом у позицію найбільш перспективного середовища для формування фінансової та економічної ерудиції майбутніх суб'єктів управлінської роботи й подальшої корекції ситуації у сфері матеріального забезпечення шкіл, садочків, ліцеїв, гімназій, коледжів тощо. Це цілком підтверджує активна дослідницька позиція фахівців з теорії та методики професійної освіти майбутніх менеджерів й інших суміжних категорій професіоналів. Зокрема, професійній підготовці менеджерів присвячена низка фундаментальних наукових праць українських і зарубіжних учених (П. Друкер,

О. Ельбрехт, О. Капітанець, Е. Коротков, О. Пшенична, Ф. Тейлор, А. Томпсон, Ф. Хміль та ін.). Автори заклали надійну основу для розробки стандартів магістерської підготовки зі спеціальності 073 Менеджмент, щоправда, залишаючи поза увагою важливі питання специфіки менеджменту в закладах освіти й виробничого навчання.

Більш контекстними щодо особливостей менеджменту закладів освіти є праці, присвячені фаховій підготовці майбутніх магістрів з управління навчальним закладом (Ю. Атаманчук, В. Григоращ, А. Губа, Г. Єльнікова, Б. Капаров, О. Мармаза, В. Маслов, В. Пікельна, М. Поташник, М. Россоха, Т. Сорочан, А. Чміль), формуванню в майбутніх керівників лідерських життєвих та професійних позицій (Д. Алфімов, Б. Головешко, Т. Гура, І. Драч, С. Калашнікова, О. Полисаєв), розвитку підприємницької (З. Варналій, О. Земка, Г. Матукова, Ю. Пачковський, О. Романовський, В. Сизоненко, М. Стрельников), економічної (О. Богоніс, Н. Зінчук, О. Іваницька, О. Лебідь, Р. Миленкова, І. Мороз, В. Рижиков, Д. Разуменко, О. Федоров) та інших компетентностей.

Підкреслюючи вагомість наукового доробку зазначених авторів, варто врахувати, що в теоретичних та емпіричних дослідженнях не виявлено відповідної деталізації та наукового обґрунтування питань підготовки майбутніх магістрів спеціальності 073 «Менеджмент» (освітня програма «Управління навчальним закладом») в аспекті розвитку їх готовності до успішної фінансово-економічної діяльності (далі – ФЕД). При цьому надія на те, що ситуація може виправитися стихійним шляхом, має сумнівний характер, зокрема через низку суперечностей професійної підготовки, як-от:

- між швидким розвитком наукових уявлень про фінансово-економічні детермінанти ефективного управління та освітньою традицією професійної підготовки менеджерів освіти, в якій підприємницька культура керівника навчального закладу, його здатність до технологічного й заощадливого господарювання представлена як справа другорядна;

- між традиційним стимулюванням академічної дисципліни та субординації майбутніх магістрів спеціальності 073 Менеджмент і зростанням потреби вияву лідерської позиції в реальній управлінській роботі директорів освітніх закладів та його структурних підрозділів;

- між конкретною вимогою до прояву фахової суб'єктності та творчих здібностей керівників закладами освіти в реальній професії й абстрактним характером практичної підготовки та стажування магістрів з управління навчальним закладом в аспекті набуття фінансово-економічного досвіду.

Ці суперечності, аналіз недоліків професійної освіти майбутніх і діючих управлінців-освітян свідчать про актуальність обраної проблематики та зумовили вибір теми дисертації: *«Підготовка майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи Класичного приватного університету «Роль творчої особистості в історії та теорії педагогіки» (номер державної реєстрації 0114U006397), одним із виконавців якої є здобувач.

Тему дисертації затверджено вченою радою Класичного приватного університету (протокол № 4 від 23.12.2015) й узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з

координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 23.02.2016).

Мета й завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в науковому обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності та експериментальній перевірці їх ефективності.

Для досягнення цієї мети поставлено такі *завдання*:

- проаналізувати стан проблеми професійної підготовки майбутніх керівників закладів освіти в аспекті розвитку їхньої готовності до фінансово-економічної діяльності;

- розглянути готовність до фінансово-економічної діяльності керівників закладів освіти як необхідний результат навчання в магістратурі за спеціальністю 073 «Менеджмент» та розкрити сутність і зміст її основних компонентів;

- проаналізувати перспективний досвід формування готовності фахівців різного профілю до фінансово-економічної діяльності та визначити й операціоналізувати необхідні та достатні організаційно-педагогічні умови підготовки;

- обґрунтувати критерії, показники та рівні сформованості готовності до фінансово-економічної діяльності майбутніх магістрів з управління навчальним закладом і діагностичний інструментарій для її вимірювання;

- розробити авторську модель підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності, змістовим ядром якої є організаційно-педагогічні умови цієї підготовки, та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх магістрів зі спеціальності 073 «Менеджмент» (освітня програма «Управління навчальним закладом»).

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності.

Методи дослідження. Досягненню мети й вирішенню поставлених завдань сприяло використання комплексу методів дослідження:

- *теоретичних*: аналіз наукової літератури з проблематики дослідження з наступним узагальненням і систематизацією його результатів – для з'ясування рівня опрацювання проблеми, визначення понятійно-категоріального апарату, вибору перспективних ідей, що становлять теоретичний, методологічний і методичний базис для розробки авторського конструкта готовності до фінансово-економічної діяльності керівника навчального закладу та організаційно-педагогічних умов для її формування; моделювання процесу професійної підготовки – з метою розробки й обґрунтування цілісної системи формування готовності до фінансово-економічної діяльності майбутніх магістрів з управління навчальним закладом;

- *емпіричних*: бесіди, тестування, опитування, спостереження – для вияву стану та рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності; анкетування – з метою вивчення експертних думок успішних у фінансово-економічному плані керівників закладів освіти; експертне оцінювання – з метою отримання даних щодо ознак якісної

фінансово-економічної діяльності, їх упорядкування та ранжування за значенням; педагогічний експеримент – для підтвердження ефективності організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності;

– *математичної статистики*: первинна обробка даних (частотні показники й середнє), непараметричні методи перевірки статистичних гіпотез (критерії Лемана-Розенблатта та коефіцієнт конкордації Кендалла) – для обробки результатів експериментального дослідження й оцінювання ефективності впроваджених новацій в освітній процес майбутніх магістрів спеціальності 073 «Менеджмент» (освітня програма «Управління навчальним закладом»).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше:

– експліковано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності (екстраполяція перспективних модулів професійної освіти сучасних підприємців у зміст підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності; стимулювання лідерської позиції в ході контекстної практичної підготовки та стажування; пошук авторських ідей щодо фінансово-економічної модернізації закладу освіти в процесі написання магістерської роботи; використання авторської моделі, що інтегрує мету, завдання, етапи (профорієнтаційний, початковий, базовий, практичний, рефлексивний) і стандартизовану сукупність очікуваних результатів фінансово-економічної складової навчання);

– розроблено й впроваджено трикомпонентний авторський діагностичний комплекс, що інтегрує психо-мотиваційні тести з використанням опитувальника Ю. Орлова та К. Замфір у модифікації А. Реана, тест на загальні здібності до підприємництва (GET TEST), авторський тест-опитувальник і методику експертного оцінювання;

удосконалено:

– понятійний конструкт «готовність до фінансово-економічної діяльності керівника закладу освіти», що є специфічною характеристикою суб'єктів управлінських процесів, яка забезпечує їхню здатність до якісного господарювання, примноження та збереження матеріальних і ментальних цінностей системи установи;

– критерії, показники та рівні сформованості готовності до фінансово-економічної діяльності майбутніх магістрів з управління навчальним закладом;

– процесуальні алгоритми організації практичної підготовки та стажування зі спеціальності 073 «Менеджмент» (освітня програма «Управління навчальним закладом»), зокрема, шляхом інтенсивного використання ділових зв'язків з випускниками минулих років і додаткового розширення можливостей підприємницької активності практикантів у ході фінансово-економічної роботи;

набуло подальшого розвитку:

– теоретико-методичні уявлення про характер та особливості професійної фінансово-економічної активності керівників закладами освіти.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблено та впроваджено в підготовку майбутніх керівників закладів освіти:

– оновлені навчально-методичні комплекси дисциплін, зокрема зміст модулів дисциплін: «Управління фінансово-економічною діяльністю» (модуль «Підприємницька культура»); «Соціальна та екологічна безпека діяльності» (модуль «Страховання майна та відповідальності перед третіми особами»); «Управління трудовими ресурсами та змістом робіт» (модуль «Способи мотивації та стимуляції персоналу»); «Керівник навчального закладу та психологія управління» (модуль «Психологія підприємництва»);

– організаційні та методичні рекомендації щодо використання практико-орієнтованої участі майбутніх магістрів у локальних проєктах та конкурсних процедурах з управлінської майстерності, алгоритми побудови ділових зв'язків і способів співпраці студентів з представниками професійного середовища, випускниками кафедр, що досягли визнання та успіху на керівних посадах у системі управління освітньою галуззю.

Матеріали дослідження можуть бути використані в навчально-виховному процесі закладів вищої освіти, в яких здійснюється підготовка магістрів з управління навчальним закладом, та в системі підвищення кваліфікації менеджерів освіти.

Основні положення та результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Класичного приватного університету (довідка № 606 від 26.06.2019), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 2672/1 від 09.09.2019), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-01/1106 від 06.11.2019), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 12-03/202 від 03.07.2019).

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях, зокрема:

– *міжнародних*: «Наука і вища освіта» (м. Запоріжжя, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 рр.); «Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів» (м. Харків, 2018 р.); «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу» (м. Харків, 2018 р.); «Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі» (м. Київ, 2019 р.);

– *всеукраїнській*: «Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку» (м. Запоріжжя, 2019 р.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 17 публікаціях, з них: 1 – розділ у монографії, 7 – статті в наукових фахових виданнях України, у тому числі 2 – у таких, що включені до міжнародних наукометричних баз, 9 – матеріали конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 176 сторінка, з них основний текст – 276 сторінок. Список використаних джерел включає 215 найменувань. Робота містить 9 таблиць та 14 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми; визначено мету та завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне

значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію й впровадження результатів, структуру дисертації.

У *першому розділі* – **«Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності»** – розглянуто професійну освіту майбутніх магістрів з управління навчальним закладом у контексті проблематики формування їхньої готовності до фінансово-економічної діяльності; розкрито сутність і зміст основних дефініцій дослідження, а також зміст головних компонентів готовності до фінансово-економічної діяльності майбутніх керівників закладів освіти; здійснено аналіз досвіду формування готовності фахівців різного профілю до фінансово-економічної діяльності.

Аналіз джерел з питань професійної освіти майбутніх керівників закладів освіти (Ю. Атаманчук, Г. Єльнікова, С. Калашнікова, О. Лебідь, В. Маслов, В. Пікельна, М. Поташник, О. Романовський, Т. Сорочан, М. Стрельников, А. Чміль) надав змогу упевнитися в наявності потреби в розширенні та уточненні стандартизованої сукупності результатів їхнього навчання, зокрема в аспекті закладення успішних ментальних установок нового покоління лідерів: формування ініціативності, відповідальності, конкурентоспроможності, здатності до підприємництва.

Узагальнення накопичених у процесі включеного спостереження за ФЕД даних, аналіз наукової, методичної та прикладної бізнес-літератури надав змогу сформулювати типові завдання з фінансово-економічної діяльності керівника навчальним закладом або керівника його структурного підрозділу. Конкретизовано також вміння й особистісні характеристики, що дозволяють ці завдання їм виконувати.

Розкрито сутність та зміст ключових дефініцій і понятійних конструктів дослідження, а саме: «підготовка», «професійна освіта», «компетентність», «кваліфікація», «фінансово-економічна діяльність керівників закладів освіти», «готовність майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності» тощо.

Уточнено головні параметри фінансово-економічної діяльності як специфічної активності суб'єктів управлінських процесів, яка спрямована на забезпечення якості життєдіяльності всіх суб'єктів педагогічної взаємодії, розвиток матеріально-технічної бази установи, оптимальний стан умотивованості її працівників, що відбувається завдяки цілепокладанню, мотивації, плануванню, організації, упорядкуванню, контролю за рухом, обміном, примноженням, збереженням матеріальних, інтелектуально-інформаційних, кадрових, естетичних, іміджевих та інших цінностей як усередині освітньої системи, так і ззовні.

Визначено основні ознаки готовності до фінансово-економічної діяльності майбутніх магістрів з управління навчальним закладом за психо-мотиваційним, когнітивним та діяльнісним компонентами.

На емпіричному рівні психо-мотиваційний компонент функціонально відповідає за наявність у майбутніх керівників закладів освіти сформованого бажання досягнути гідного матеріального стану; потреби в соціальному визнанні й авторитеті; зростанні формального статусу та неформального персонального авторитету. Підсумкові показники зазначеної готовності операціоналізовано через такі індикатори:

– мотивація до активної діяльності у фінансово-економічній сфері;

- мотивація досягнення успіху у фінансово-економічній діяльності;
- підприємницька спрямованість мислення.

Когнітивний компонент характеризують: знання основних і додаткових джерел фінансування навчального закладу; знання базових варіантів стратегій фінансово-економічного розвитку закладу та наявність персональних інноваційних версій, що враховують специфіку зовнішньої й внутрішньої ситуації; розуміння головних юридичних та економічних ризиків фінансово-економічної діяльності закладів освіти в умовах надзвичайних ситуацій тощо.

Обґрунтовано інтегральний показник прояву когнітивного компонента – фінансово-економічної ерудиції, яку визначено як глибокі та міцні знання в зазначеній сфері, що змістовно відтворюються в сукупності тестових завдань з дисциплін освітньої програми підготовки майбутніх магістрів спеціальності 073 «Менеджмент» (освітня програма «Управління навчальним закладом»).

Діяльнісний компонент характеризують: наявність практичних навичок участі майбутніх магістрів у тендерних, конкурсних, грантових операціях та угодах; упорядкування фінансово-економічної взаємодії між закладом освіти й органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами та організаціями, зокрема міжнародними; наявність досвіду прийняття рішень стосовно купівлі, продажу, передачі, здавання в оренду юридичним і фізичним особам рухомого й нерухомого майна, у тому числі з визначення умов оренди приміщень, споруд і обладнання закладів освіти.

Змістовно система показників прояву діяльнісного компонента має характер типових управлінських функцій: цілепокладання, планування, мотивування, організація, контроль, – що відповідає українській традиції та надає змогу застосовувати добре відомі й валідизовані способи евалюації цього компонента в експертній формі.

Проаналізовано український і зарубіжний досвід формування готовності фахівців різного профілю до якісної фінансово-економічної діяльності в різних сферах. З'ясовано, що серед існуючих освітніх програм найбільші методичні та навчальні перспективи відкривають дисертації, в яких розкрито педагогічні, психологічні та організаційні умови розвитку підприємницької й економічної компетентності, зокрема, в аспекті освіти дизайнерів (О. Федоров), менеджерів (М. Стрельніков), фахівців з трудового навчання та технологій (О. Земка), юристів (В. Рижиков), учителів (Д. Разуменко), економістів (Л. Тандир), фахівців банківської справи (Р. Миленкова). Автори майже ідентично описують різні за назвою (економічна культура, креативна культура, конкурентна культура, інноваційна культура), але схожі за своєю сутністю професійні якості, здібності та компетенції, що в побутовому, а останнім часом і в науковому полі позиціонуються як підприємницькі, господарські, заощаджувальні тощо.

З цих та багатьох інших досліджень зрозуміло, що для оптимізації формування фінансово-економічної складової підготовки необхідне оновлення змісту навчальних дисциплін і практичної частини освіти, що будуть враховувати індивідуальні особливості групи та їх специфіку; створення відповідних умов для розвитку якості квазіпрофесійної діяльності; використання інноваційних методик навчання;

умотивованість викладачів у виявленні творчого потенціалу та розвитку необхідних професійно важливих якостей студентів; пошук викладачів нового покоління, що мають досвід і «кредитну» історію успіху у фінансово-економічній сфері.

У другому розділі – **«Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності»** – обґрунтовано необхідні й достатні обставини підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності.

На основі проведеної аналітичної та практичної роботи доведено, що підготовка майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності буде результативною в разі дотримання чотирьох організаційно-педагогічних умов.

Перша організаційно-педагогічна умова, а саме екстраполяція перспективних модулів професійної освіти сучасних підприємців у зміст підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності, впливає з потреби гарантованого насичення контенту освітніх програм підготовки майбутніх магістрів з менеджменту достатньою кількістю кейсів і типових завдань, що нададуть змогу отримати максимально точне уявлення про законодавчі, юридичні, корупційні, енергетичні, фіскальні, санітарні, безпекові та інші проблеми в реальній підприємницькій діяльності в найбільш наближених до освітньої сфери середовищах: приватних дитячих садочках, центрах розвивального навчання, спортивних та оздоровчих клубах тощо.

Першу дисципліну «Управління фінансово-економічною діяльністю» запропоновано розширити модулем «Підприємницька культура», метою якого є розвиток відповідної компетентності завдяки інтенсивному насиченню навчального процесу практичними ситуаціями та проблемами економічного характеру, що виникають у повсякденній практиці керівників навчальних закладів.

Другу дисципліну «Соціальна та екологічна безпека діяльності» – модулем «Страховання майна та відповідальності перед третіми особами», місія якого полягає в демонстрації студентам ролі сучасних засобів страхування; готовності подолання можливих негативних сценаріїв життєдіяльності закладу освіти; уміння визначати потенційно небезпечні джерела, що можуть створити загрозу виникнення надзвичайних ситуацій.

Третю дисципліну «Управління трудовими ресурсами та змістом робіт» – модулем «Способи мотивації та стимуляції персоналу», який ставиться за мету пошук внутрішніх резервів підвищення креативності суб'єктів господарювання, їх відповідальності за результати своєї активності тощо.

Четверту дисципліну «Керівник навчального закладу та психологія управління» – модулем «Психологія підприємництва», головною метою якого задекларовано формування компетентності майбутнього магістра у створенні комфортних умов для підприємницької активності колективу, розвитку механізмів гуманістичного типу міжособистісної взаємодії, підтримки та інтелектуального й емоційного взаємозбагачення у сфері особистої та професійної фінансово-економічної активності.

Друга організаційно-педагогічна умова, а саме стимулювання лідерської позиції в ході контекстної практичної підготовки та стажування, детермінує

формування лідерських якостей у майбутніх менеджерів освіти, яке відбувається завдяки набуттю реалістичного досвіду практичної управлінської роботи в достатній кількості емпіричних ситуацій, де відбувається прийняття особистих управлінських рішень у сфері фінансово-економічних відносин, збагачується суб'єктивний досвід створення атмосфери ініціативності та відповідальності.

Доведено, що виконання обов'язків керівника структурного підрозділу надає змогу швидко інтеріоризувати організаторські, комунікативні, підприємницькі та інші шаблони поведінки, здатність брати на себе відповідальність та миттєво занурюватися в площину малознайомої справи. Доведено, що саме під час такої активності формуються або виявляються необхідні якості особистості майбутнього менеджера, зокрема: стресостійкість, ініціативність, лідерство, креативність, людяність, рішучість, амбітність, мобільність, відповідальність тощо.

Показано, що проходження практики майбутніми магістрами на посаді керівника структурного підрозділу закладу освіти у формі стажування надає змогу застосовувати власні підходи та прийоми у вирішенні поставлених завдань, обмірковувати варіанти альтернативних рішень, оцінювати персональні можливості тощо. Виявлено найбільш поширені перешкоди ментального та матеріального характеру в ході практичної підготовки й фінансово-економічному стажуванні майбутніх магістрів, що обмежує практикантів як суб'єктів управління. Запропоновано варіанти подолання такого опору.

Третя організаційно-педагогічна умова, а саме пошук авторських ідей щодо фінансово-економічної модернізації закладу освіти в процесі написання магістерської роботи, виведена з огляду на прийняті в країні стандарти здійснення наукової діяльності на другому магістерському рівні. Важливою інноваційною складовою авторського задуму стало культивування фінансово-економічної тематики в змісті магістерських кваліфікаційних робіт та оцінка ефективності розроблених пропозицій для закладів освіти методами математичної статистики.

Подано алгоритми формування здатності майбутніх магістрів до створення авторських текстів наукового й публіцистичного стилів, що обґрунтовано є важливим чинником майбутнього персонального успіху в професії керівника, створення особистого іміджу ерудованого лідера та підвищує ступінь довіри та брендності закладу освіти як у реальній, так і у віртуальній площині.

Четверта організаційно-педагогічна умова, а саме використання авторської моделі підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом, елементами якої є мета, перелік типів діяльності, що домінують на кожній стадії навчання, методи, форми, засоби аудиторної, самостійної, практичної роботи та контролю, результати педагогічного впливу, що презентують поетапний характер педагогічного процесу.

Особливістю цієї моделі є те, що вона стала органічною частиною організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності.

Цілісний процес підготовки майбутніх керівників закладів освіти розкрито в ході реалізації п'яти етапів формування їх готовності до фінансово-економічної діяльності: профорієнтаційного, початкового, базового, практичного та рефлексивного (рис. 1).

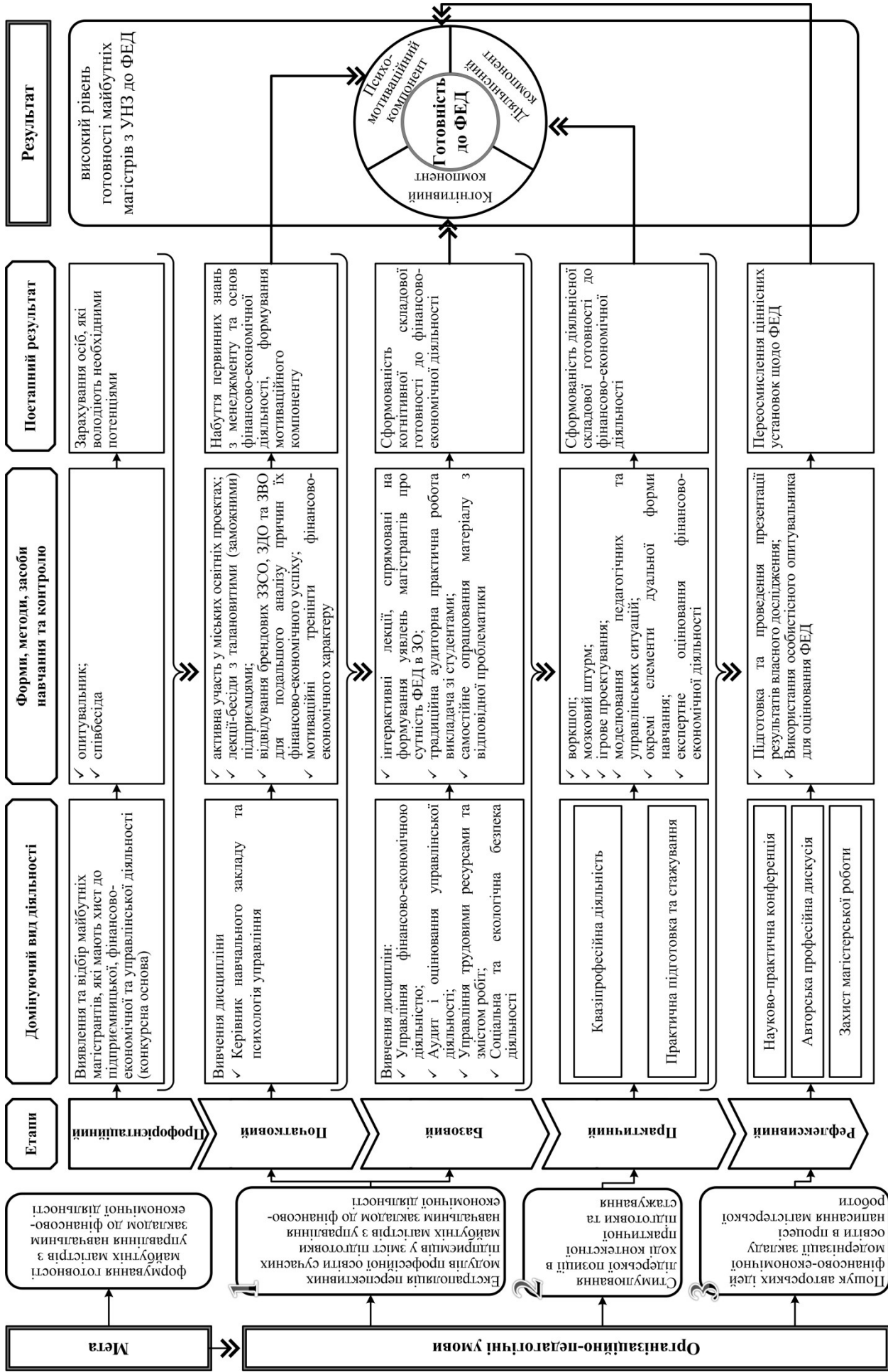

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна робота з перевірки ефективності організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності» – висвітлено організацію та зміст педагогічного експерименту; обґрунтовано діагностичні методики вимірювання рівня готовності до ФЕД; розкрито хід та результати педагогічного експерименту.

Дослідно-експериментальна робота з перевірки авторських інновацій умовно поділена на підготовчо-пошуковий (2015–2017 рр.), практичний (2017–2019 рр.) і узагальнювальний (2019–2020 рр.) етапи.

У ході *підготовчо-пошукового етапу* дослідно-експериментальної роботи визначено критерії, показники й рівні сформованості компонентів готовності майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності. За авторським задумом, проведено тривалу та масштабну діагностичну роботу в закладах вищої освіти України, які мали ліцензію на надання освітніх послуг зі спеціальності 8.000009 «Управління навчальним закладом», а з 2015 р. – на спеціальність 073 «Менеджмент» (освітня програма «Управління навчальним закладом»).

Під час *практичного етапу* дослідно-експериментальної роботи проведено **констатувальну фазу** педагогічного експерименту. У процесі оцінювання використано та впроваджено трикомпонентний авторський діагностичний комплекс який був спрямований на остаточне підтвердження стану сформованості у магістрантів готовності до фінансово-економічної діяльності та перевірку однорідності експериментальної (далі – ЕГ) і контрольної (далі – КГ) груп. До КГ увійшли магістранти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (МДПУ) (n = 24) спеціальності 073 «Менеджмент» (освітня програма «Управління навчальним закладом»), ЕГ – магістранти Класичного приватного університету (КПУ) тієї самої спеціальності й освітньої програми (n = 30).

Реалізовано **формувальну фазу** педагогічного експерименту, головною метою якої було підтвердження ефективності організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності.

Формувальна робота тривала 1 рік та 4 місяці в Класичному приватному університеті. Суб'єктами формування виступили гарант та члени групи забезпечення освітньої спеціальності 073 «Менеджмент», в якій здобувач відповідає за загальну організацію експериментальної роботи та викладання практичної частини визначених дисциплін професійного циклу.

Під час реалізації формувальної фази педагогічного експерименту майбутні магістри знайомилися з основами менеджменту, набуваючи первинні знання, уміння та навички з фінансово-економічної діяльності, зокрема, у ході вивчення дисципліни «Керівник навчального закладу та психологія управління». На рівні якісної оцінки формувальної впливу констатовано обережне входження в світ професії керівника, інтеріоризація ідеї перспективності підприємницького підходу в управлінні закладами освіти та доцільності розвитку власного фінансово-економічного мислення.

Суттєві ефекти продемонструвало включення низки екстрапедагогічних та нетрадиційних заходів, зокрема: участь у міських освітніх проєктах; екскурсії та лекції-бесіди з успішними керівниками закладів неформальної освіти, відвідування безкоштовних заходів, що стимулюють підприємницьку ініціативу (бізнес-форуми, startup-фестивалі та конференції) тощо.

Формування когнітивної складової готовності майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності відбувалося завдяки опануванню магістрантами визначених дисциплін, що включали теоретичні та прикладні аспекти ведення господарської діяльності в освітній установі, розвиток умінь правильно складати фінансову звітність, здійснювати пошук резервів для підвищення результативності економічної системи організації загалом.

У ході практики та стажування майбутніх магістрів теоретичні знання проходили стадію екстраполяції в практичну площину реальної дії через використання методів навчально-професійної та квазіпрофесійної активності, зворотний зв'язок з експертами (гарантами освітньої програми, керівниками магістрантів від баз практики та від закладу вищої освіти). Під час такої роботи магістранти набували якісно нового досвіду з постановки фінансових та економічних цілей, практики рефлексії щодо її досягнення в контрольованих умовах.

Логічним завершенням формувальної фази педагогічного експерименту стало підбиття підсумків практики та стажування, презентація результатів досліджень, участь у професійній дискусії, написання й захист магістерських робіт, розширених тематикою, де об'єкти дослідження включають фінансово-економічні процеси та явища, які породжують певну проблему для закладів освіти або є її носієм.

Під час *узагальнювального етапу дослідно-експериментальної роботи*, яка збігається з **контрольною фазою** педагогічного експерименту, відбулися: первинна статистична обробка результатів констатувальної та контрольної фаз педагогічного експерименту за допомогою розробленого діагностичного комплексу; підбиття підсумків на основі отриманих статистичних показників. Порівняння результатів КГ та ЕГ, отриманих на констатувальній фазі, довели їх однорідність.

За результатами контрольної фази педагогічного експерименту з використанням діагностичного комплексу визначено рівень готовності до фінансово-економічної діяльності представників КГ та ЕГ. Розподіл магістрантів за рівнями сформованості компонентів готовності до ФЕД свідчить на користь ЕГ. У цілому ж за рівнями сформованості готовності до фінансово-економічної діяльності стан такий: з низьким рівнем в ЕГ не було жодного магістранта, а в КГ – 37,5%; із середнім в ЕГ – 66,7%, а в КГ – 58,3%; з високим рівнем в ЕГ – 33,3%, а в КГ – 4,2%. Отже, ЕГ продемонструвала значно кращі результати, ніж КГ. Середні оцінки сформованості компонентів в ЕГ перевищують ці показники в КГ. За допомогою непараметричного критерію Лемана-Розенблатта доведено статистично значущу розбіжність між двома групами (табл. 1).

На основі даних оцінювання кожного компонента розраховано коефіцієнти конкордації Кендалла, які засвідчили високий рівень узгодженості між компонентами готовності до ФЕД магістрантів ЕГ і лише середній у КГ.

**Порівняння магістрантів КГ та ЕГ
на контрольній стадії педагогічного експерименту**

Компонент	Порівняння груп за рівнями (у %)			Порівняння груп за середніми		Порівняння груп за критерієм Лемана-Розенблатта
	рівень	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	
психо-мотиваційний	низький	0,0	41,7	79,9	60,4	2,15*
	середній	63,3	50,0			
	високий	36,7	8,3			
когнітивний	низький	0,0	50,0	78,6	58,5	2,92*
	середній	66,7	50,0			
	високий	33,3	0,0			
діяльнісний	низький	3,3	41,6	76,4	62,0	3,34*
	середній	70,0	54,2			
	високий	26,7	4,2			
Готовність до ФЕД	низький	0,0	37,5	79,3	60,7	3,25*
	середній	66,7	58,3			
	високий	33,3	4,2			

* – рівень значущості $\alpha \leq 0,05$.

Отже, результати педагогічного експерименту з апробації організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності та їх обробка методами математичної статистики довели їх ефективність.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено авторське вирішення наукової проблеми підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності. Узагальнення результатів проведеного дослідження є підставою для таких висновків.

1. Аналіз соціальних запитів суспільства у сфері освіти підтверджує актуально-перспективний характер проблеми підготовки менеджерів закладів освіти до якісного виконання ними фінансово-економічних функцій в управлінській діяльності. Доведено, що найбільш надійним середовищем для розв'язання цієї проблеми є класична професійна освіта майбутніх магістрів за спеціальністю 073 «Менеджмент» (освітня програма «Управління навчальним закладом»). Дослідження пролонгованої практики реалізації цієї освітньої програми в українських закладах вищої освіти (майже 20 років) надало змогу впевнитися в тому, що майбутні магістри країни здобувають свою професійну освіту поза можливостями підприємницького самовираження та самореалізації, за відсутності установок на розвиток у них лідерських якостей та в умовах акцентованого перебільшення ролі академічних досягнень і когнітивних результатів навчання.

2. Опрацьовано термінологічний базис дослідження проблеми, зокрема «готовність до фінансово-економічної діяльності керівника закладу освіти». Це специфічна характеристика суб'єктів управлінських процесів, що визначає їхню

здатність і бажання якісного господарювання, примноження та збереження матеріальних і ментальних цінностей освітньої установи.

Зазначений феномен структуровано як багатоаспектну, системну, інтегральну характеристику, складовою якої є психо-мотиваційний (сформоване бажання матеріального благополуччя тощо), когнітивний (розуміння основних джерел фінансування закладу освіти та стратегій його економічного розвитку) і діяльнісний (наявність практичних навичок успішної фінансово-економічної діяльності) компоненти.

3. Аналіз українського та зарубіжного досвіду формування готовності фахівців різного профілю до фінансово-економічної діяльності показав, що найбільш успішні в зазначеному аспекті середовища відрізняються великим інтересом до побудови професійної кар'єри підприємницького типу, схильністю до демократичного стилю взаємодії між студентами та викладацьким колективом, гарантованою практикою участі студентів у реальних бізнес-процесах, можливістю вибору дисциплін навчального плану, що містять у результатах навчання затребувані прагматичні компетентності в економічних та фінансових питаннях, а також можливості вибору таких викладачів-практиків, що мають досвід успішної практичної діяльності у фінансово-економічній сфері тощо.

4. Користуючись зазначеними практичними ідеями з урахуванням результатів аналізу контекстних теоретичних джерел розроблено й аргументовано комплекс організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності, а саме:

- екстраполяція перспективних модулів професійної освіти сучасних підприємців у зміст підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності;

- стимулювання лідерської позиції в ході контекстної практичної підготовки та стажування;

- пошук авторських ідей щодо фінансово-економічної модернізації закладу освіти в процесі написання магістерської роботи;

- використання авторської моделі підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом, що відтворює структурно-логічну схему, етапи, мету, перелік типів діяльності, що домінують на кожній стадії навчання, очікувані результати цілісного педагогічного процесу.

Такий процес розкрито в ході реалізації п'яти етапів формування готовності майбутніх магістрів до фінансово-економічної діяльності: профорієнтаційного, початкового, базового, практичного та рефлексивного. Кожен етап забезпечено комплексом педагогічних форм, методів, засобів навчання та контролю.

5. Для якісного оцінювання рівнів готовності майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності розроблено та впроваджено трикомпонентний авторський діагностичний комплекс, що інтегрує психо-мотиваційні тести (Методика вивчення мотивації професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана); опитувальник Ю. Орлова «Потреба в досягненні» та Тест на загальні здібності до підприємництва (GET TEST)), авторський тест-опитувальник (комплексна перевірка контекстних щодо проблеми

дослідження правових, економічних, фінансових, підприємницьких та психологічних знань) і методику експертного оцінювання (проведення конкурсу для виявлення їх здатності ефективно реалізовувати фінансово-економічні компоненти управлінських функцій, зокрема: цілепокладання (SMART), мотивацію, планування, організацію та контроль у сфері фінансово-економічної діяльності).

6. Педагогічний експеримент підтвердив ефективність розроблених організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх керівників закладів освіти до фінансово-економічної діяльності. Порівняння середніх значень оцінок засвідчили перевагу ЕГ над КГ: за психо-мотиваційним компонентом в ЕГ – 79,9, а в КГ – 60,4; за когнітивним компонентом в ЕГ – 78,6, а в КГ – 58,5; за діяльнісним компонентом в ЕГ – 76,4, а в КГ – 62,0; за готовністю до ФЕД в ЕГ – 79,3, а в КГ – 60,7. Порівняння за допомогою критерію Лемана-Розенблатта результатів ЕГ та КГ, отриманих на контрольній фазі педагогічного експерименту, довело: між ними існують не випадкові розбіжності, оскільки всі емпіричні значення (психо-мотиваційний – $Z_{\text{емп.}}=2,15$, когнітивний – $Z_{\text{емп.}}=2,92$, діяльнісний – $Z_{\text{емп.}}=3,34$, готовність до ФЕД – $Z_{\text{емп.}}=3,25$) є більшими за критичне $Z_{\text{крит.}}=0,46$ (на рівні значущості $\alpha \leq 0,05$).

Таким чином, вирішення завдань дослідження зумовило досягнення його мети, що полягала в науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх складових проблеми й засвідчує необхідність її подальшої розробки в аспекті деталізації нових форм фінансової та економічної активності навчальних закладів, що виникають у результаті інтенсивної реформи освітньої сфери, залучення потенціалу неформальної та інформальної освіти до професійної підготовки майбутніх магістрів спеціальності 073 «Менеджмент».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Kuzmenko Yu. A. Mechanisms and means of training in financial and economic issues for masters in management of educational institutions. *Development priorities of pedagogical sciences in the XXI century: collective monograph* / A. O. Bessarab, M. D. Diachenko, Jan Grzesiak, O. I. Ivanitsky, etc. Lviv; Torun: Liha-Pres, 2019. CHAPTER 5. P. 89–108.

Статті в наукових фахових виданнях України

2. Чечура Ю. А. Постановка проблеми формування підприємницької культури майбутніх керівників дошкільних навчальних закладів у процесі магістерської підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя, 2015. Вип. 42 (96). С. 128–132.

3. Чечура Ю. А. Висвітлення фінансово-економічної діяльності керівників у змісті професійної освіти магістрів з управління навчальним закладом. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2016. Вип. 48 (101). С. 443–449.

4. Чечура Ю. А. Термінологічний базис дослідження готовності до фінансово-економічної діяльності майбутніх керівників навчальних закладів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2017. Вип. 53(106). С. 362–371.

5. Кузьменко Ю. А. Аналіз досвіду формування готовності фахівців різного профілю до фінансово-економічної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2018. Вип. 58–59 (111–112). С. 504–514.

6. Кузьменко Ю. А. Результати дослідно-експериментальної роботи з перевірки ефективності організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: А. В. Сущенко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2019. Вип. 67. Т. 2. С. 56–60.

*Статті у фахових виданнях,
включених до міжнародних наукометричних баз*

7. Кузьменко Ю. А. Перспективи екстраполяції професійної освіти сучасних підприємців в фахову підготовку майбутніх магістрів з управління навчальним закладом. *Науковий часопис Національного Педагогічного Університету імені М. П. Дрогоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Дрогоманова, 2019. Вип. 67. С. 143–147.

8. Кузьменко Ю. А. Проблема вияву лідерської позиції в ході контекстної практичної підготовки та стажування майбутніх магістрів з управління навчальним закладом. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2019. № 1 (17). С. 243–251.

Матеріали конференцій

9. Чечура Ю. А. Шляхи вдосконалення обліку витрат на оплату праці в бюджетних установах. *Наука і вища освіта*: тези доповідей XXII Міжнар. наук. конф. студентів і молодих учених (м. Запоріжжя, 18 квітня 2014 р.). Запоріжжя: КПУ, 2014. С. 102–103.

10. Чечура Ю. А. Актуальність проблеми формування підприємницької культури майбутніх керівників дошкільних навчальних закладів у процесі магістерської підготовки. *Наука і вища освіта*: тези доповідей XXIII Міжнар. наук. конф. студентів і молодих учених (м. Запоріжжя, 23 квітня 2015 р.). Запоріжжя: КПУ, 2015. С. 340–341.

11. Чечура Ю. А. Фінансово-економічна складова у професійній освіті магістрів з управління навчальним закладом. *Наука і вища освіта*: тези доповідей XXIV Міжнар. наук. конф. студентів і молодих учених (м. Запоріжжя, 8 квітня 2016 р.). Запоріжжя: КПУ, 2016. С. 286–288.

12. Чечура Ю. А. Готовність до фінансово-економічної діяльності як результат професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів. *Наука і вища освіта*: тези доповідей XXV Міжнар. наук. конф. студентів і молодих учених (м. Запоріжжя, 8 квітня 2017 р.). Запоріжжя: КПУ, 2017. С. 236–237.

13. Кузьменко Ю. А. Проблема збереження майна в управлінській діяльності керівників закладів освіти. *Соціально-гуманітарний вісник*: зб. наук. пр. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2018. Вип. 22. С. 28–29.

14. Кузьменко Ю. А. Місце та роль підприємницької культури в структурі лідерської компетентності майбутніх управлінців. *Наукова школа академіка І. А. Зязюна у працях його соратників та учнів*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (23–25 травня 2018 р.). Харків, 2018. С. 38–41.

15. Кузьменко Ю. А. Корекція дисципліни «фінансово-економічна діяльність» як необхідна умова формування готовності майбутніх керівників навчальним закладом до професійної діяльності. *Наука і вища освіта*: тези доповідей XXVI Міжнар. наук. конф. студентів і молодих учених (м. Запоріжжя, 14 листопада 2018 р.). Запоріжжя: КПУ, 2018. С. 231–232.

16. Кузьменко Ю. А. Проблема удосконалення змісту підготовки майбутніх керівників закладів освіти. *Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку*: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (21 березня 2019 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя: ЗНУ, 2019. С. 61–63.

17. Кузьменко Ю. А. Практична підготовка та стажування як важлива складова професійної підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності. *Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 5–6 квітня 2019 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. С. 68–69.

АНОТАЦІЯ

Кузьменко Ю. А. Підготовка майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2020.

У дисертації викладено обґрунтування та авторське розв’язання наукової проблеми підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності.

Визначено й операціоналізовано необхідні та достатні організаційно-педагогічні умови підготовки: екстраполяція перспективних модулів професійної освіти сучасних підприємців у зміст підготовки майбутніх магістрів з управління навчальним закладом до фінансово-економічної діяльності; стимулювання лідерської позиції в ході контекстної практичної підготовки та стажування; пошук авторських ідей щодо фінансово-економічної модернізації закладу освіти в процесі написання магістерської роботи; використання авторської моделі, що інтегрує мету, завдання, етапи (профорієнтаційний, початковий, базовий, практичний, рефлексивний) і стандартизовану сукупність очікуваних результатів фінансово-економічної складової навчання.

Подано та проаналізовано результати експериментальних досліджень, які продемонстрували ефективність авторських інновацій за обраними критеріями,

показниками й рівнями сформованості готовності майбутніх магістрів до фінансово-економічної діяльності.

Ключові слова: керівник, заклад освіти, фінансово-економічна діяльність, управління навчальним закладом, майбутні магістри, професійна освіта.

АННОТАЦИЯ

Кузьменко Ю. А. Подготовка будущих магистров по управлению учебным заведением к финансово-экономической деятельности. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Классический частный университет, Запорожье, 2020.

В диссертации изложены обоснования и авторское решение научной проблемы подготовки будущих магистров по управлению учебным заведением к финансово-экономической деятельности.

Определены и операционализованы необходимые и достаточные организационно-педагогические условия подготовки: экстраполяция перспективных модулей профессионального образования современных предпринимателей в содержание подготовки будущих магистров по управлению учебным заведением к финансово-экономической деятельности; стимулирование лидерской позиции в ходе контекстной практической подготовки и стажировки; поиск авторских идей по финансово-экономической модернизации учебного заведения в процессе написания магистерской работы; использование авторской модели, интегрирующей цели, задачи, этапы (профориентационный, начальный, базовый, практический, рефлексивный) и стандартизованную совокупность ожидаемых результатов финансово-экономической составляющей обучения.

Подано и проанализировано результаты экспериментальных исследований, которые продемонстрировали эффективность авторских инноваций по выбранным критериям, показателям и уровням сформированности готовности будущих магистров к финансово-экономической деятельности.

Ключевые слова: руководитель, учебное заведение, финансово-экономическая деятельность, управление учебным заведением, будущие магистры, профессиональное образование.

SUMMARY

Kuzmenko Yu. A. Training of Future Masters in Management of Educational Institution for Financial and Economic Activity. – Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Sciences, Specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Training. – Classic Private University, Zaporizhzhia, 2020.

The dissertation presents the substantiation and provides the solution for the problem of training future masters in management of educational institution for financial and economic activity.

Our analysis of numerous significant research findings in training future managers of educational institutions shows that both theoretical studies and empirical practice carry certain contradictions that reduce the quality of professional education. Those contradictions are the following:

- between the rapid development of scientific ideas about financial and economic determinants of efficient management and current pedagogical tradition of professional training of educational managers, in which entrepreneurial culture of educational institution heads, their ability to technological and economical management is presented as a matter of secondary importance;

- between traditional stimulation of academic discipline and subordination of future masters (Specialty 073 Management), and the growing need to demonstrate leadership in real management of educational institutions and their structural units;

- between specific requirements to display professional subjectivity and creative abilities of educational establishments heads in their real profession and the abstract nature of practical training and internship of masters in management of educational institution in terms of obtaining real financial and economic experience.

Readiness for financial and economic activity of the heads of educational institutions is described as an essential output of training masters (Specialty 073 Management), the essence and content of its main components are analysed.

Terminological basis of the problem under study, in particular, readiness for financial and economic activity of educational institutions heads is presented as their specific characteristic, which determines their ability and desire for efficient management, multiplying and saving material and mental values of educational institutions.

Analysis of the advanced experience in the formation of readiness of multi-profile specialists for financial and economic activity, personal empirical experience in educational processes organization in teaching masters (Educational Program «Management of Educational institution») enabled to define and operationalize the necessary and relevant organizational and pedagogical training conditions. These training conditions are as follows: extrapolation of advanced entrepreneurial practices in teaching certain courses; promoting leadership in contextual practical training and internships; search for creative ideas in financial and economic modernization for educational institution in the process of master's thesis writing; application of the author's model, which integrates the purpose, tasks, stages (career guidance, initial, basic, practical, reflective) and standardized set of expected results of the financial and economic component of training.

Practical significance of the research can be traced in the results designed and implemented in the training process of future heads of educational institutions:

- educational and methodological complexes of courses updated, in particular the content of the modules of such courses as: «Management of financial and economic activities» (module «Entrepreneurial Culture»); course «Social and Environmental Safety» (module «Property Insurance and Liability to Third Parties»); «Management of Labour Resources and Content» (module «Methods of Motivation and Staff Stimulation»); course «Head of Educational Institution and Psychology of Management» (module «Psychology of Entrepreneurship»);

– organizational and methodological recommendations for practically-oriented participation of future masters in local projects and managerial competitive events, algorithms for building business relationships and ways of cooperation of students with the representatives of professional environment, graduates of departments that have achieved recognition and success in educational management.

For the purpose of qualitative assessment of the readiness of future masters in management of educational institution for financial and economic activity, a three-component experimental diagnostic complex was developed, integrating psychomotivational tests (Methods of studying professional activity motivation (K. Zamfir method in modification of A. Rean), Yu. Orlov's questionnaire «Need for Achievement» and Entrepreneurship Test (GET TEST), author's test questionnaire (complex control of knowledge in legal, economic, financial, entrepreneurial and psychological spheres), and peer review methodology (conducting a competition to identify their ability to effectively implement financial and economic components of management functions, including: targeting (SMART), motivation, planning, organization and control in financial and economic sphere).

The conducted pedagogical experiment confirmed the effectiveness of the developed organizational and pedagogical conditions for training future heads of educational institutions for financial and economic activities.

The conducted research does not cover all the components of the issue under study, and shows the necessity of its further elaboration in the aspect of specification of new forms of financial and economic activity in educational institutions, which emerge due to the current reformation in educational sphere, involving non-formal, informal and dual educational potential to professional training of future masters (Specialty 073 Management).

Key words: supervisor, educational institution, financial and economic activity, management of educational institution, future masters, professional training.

КУЗЬМЕНКО ЮЛІЯ АНАТОЛІЇВНА

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ
З УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ
ДО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Підписано до друку 12.03.2020.

Формат 60Ч84/16. Папір офсетний. Цифровий друк. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 100 пр. Зам. № 07-20А.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008